

Overwinterende Buizerd in het recreatiegebied Kardinging

Wouter Peters

Al enkele winters op rij (vanaf 2001/2002) wordt er via de website van onze vereniging regelmatig een Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus* gemeld die zich zou ophouden in het recreatiegebied Kardinging, meestal in de noordoosthoek in wat ook wel als 'Noorddijk, ten noorden van de molen' of 'het Beijumer Bos' wordt genoemd. Omdat ikzelf, nu alweer voor de derde winter op rij, in dat gebied regelmatig een uitzonderlijk getekende, lichte Buizerd *Buteo buteo* had waargenomen, begon ik te vermoeden dat het hier om een en dezelfde vogel ging. Een vermoeden dat naar het zich nu laat aanzien juist is. Hieronder zal ik uiteenzetten hoe ik tot Buizerd kwam en zal ik specifieke verschillen tussen beide soorten op een rijtje zetten.

(Ruigpoot)Buizerd?

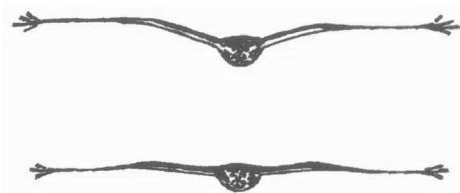
Toen in januari 2002 de eerste herhaalde meldingen van Ruigpootbuizerd in de buurt van Noorddijk op de site van Avifauna Groningen binnenkwamen, ben ik daar uiteraard ook naar dit beest uit gaan uitkijken. Per slot van rekening zwerf ikzelf ook vaak door Kardinging en Ruigpootbuizerd is hier geen alledaagse verschijning. Het heeft nog tot 26 oktober 2003 geduurd tot ik mijn eerste echte Ruigpootbuizerd in dit gebied mocht waarnemen: een adulte vogel die rondcirkelend overtrok en in de richting van Bedum uit het zicht verdween. Wat ik wel regelmatig, en met name in de noordoosthoek van het gebied, heb waargenomen, is een opmerkelijk licht-en-donker getekende 'gewone' Buizerd. Dit exemplaar lijkt wat kleurstelling betreft wel op een Ruigpoot, maar is het zeker niet. Lijken op

Ruigpoot is voor mij echt niet voldoende, vooral omdat van Buizerd bekend is dat er sterk licht-en-donker gevlekte exemplaren voorkomen die verwarrend veel op allerlei verschillende roofvogels kunnen lijken.

Een sprekend voorbeeld: in mijn beginjaren als vogelaar heb ik in Twente tijdens een NJN-excursie in maart 1970 een roofvogel gezien die er van veraf uitzag als een Visarend *Pandion haliaetus*. Dit werd echter gezien de plek waar we hem zagen door de 'vaklui' twijfelachtig geacht. Na anderhalf uur struinen om het beest beter in de kijker te krijgen was de conclusie dan ook 'toch Buizerd, zij het een ongewoon getekend exemplaar'. Die ervaring heeft mij al vroeg geleerd dat het met zekerheid op soort brengen van vogels niet altijd een zaak is van simpelweg wijzen naar een plaatje in een vogelboek en zeggen: kijk dat is hem!

Ik heb die Buizerd in Kardinging verschillende keren geruime tijd goed en van aardig dichtbij kunnen waarnemen en daarbij is mij het volgende opgevallen:

Kop en borst zijn zeer licht gekleurd, mantel en buik zijn weer veel donkerder. De stuit en het voorste deel van de staart zijn opmerkelijk licht van kleur, maar zeker niet geheel wit.

Profielen in glijvlucht van Ruigpootbuizerd (boven) en Buizerd (onder) Tekening Wouter Peters

De staart heeft aan de bovenkant een donkerbruine eindband, maar deze band is breder en duidelijk minder donker van kleur dan de kenmerkende band van Ruigpoot. Bovendien is deze donkerbruine band aan de voorrand niet scherp begrensd, maar loopt geleidelijk over in het lichtgekleurde deel, wat eventueel nog zou kunnen doen denken aan juveniel Ruigpoot. Echter zowel op deze donkerbruine band als op het lichter gekleurde deel van de staart is van dichtbij vagelijk de typische smalle staartbandering van Buizerd zichtbaar. Deze bandering is niet het sterk contrasterende zwart/wit, zoals bij mannetje Ruigpoot het geval is, maar donkerbruin en iets lichter op het donkerbruine en heel licht bruin en crèmewit op het lichte stuk. Aan de onderzijde van de staart contrasteert de eindband bij opvallend licht nauwelijks met de rest van de staart, terwijl die bij Ruigpoot ook van onderaf goed te onderscheiden moet zijn. (Overigens heb ik recentelijk nog een overwegend donkere geheel bruine Buizerd van boven gezien, die aan de onderzijde van de staart een zeer brede ongeveer de helft van de staartlengte, donkerbruine eindband vertoonde. Bij deze vogel contrasteerde die donkere band sterk met de rest van de staart die het typische, van Buizerd uit de vogelgidsen bekende, lichtbruin-crème-gebandeerde patroon vertoonde.) Ook heb ik het beest goed in glijvlucht kunnen observeren. Hierbij houdt hij de hele vleugel horizontaal gestrekt.

Omdat ik die vogel in de vorige winters herhaaldelijk bij Noorddijk had gezien, leek het me niet onwaarschijnlijk dat hij zich er dit jaar weer zou vertonen. Ik keek daarom al naar hem uit, maar een ander was me voor: vlak na Sinterklaas vond ik opeens bij de waarnemingen op de website van onze vereniging dat de Ruigpootbuizerd op zondag 8 december weer terug was bij Noorddijk. Een dag later ging ik daar zelf naar het beest op zoek en al snel vond ik hem in de buurt van de kanoverhuur. Zoals ik al was gaan vermoeden, was het inderdaad weer dezelfde rare Buizerd die ik er de voorgaande jaren ook al had gezien.

Dit keer liet het beest zich ook nog eens fraai

horen en nog wel in duet met een overduidelijk gewone, donkere Buizerd die zich deze winter ook in dit gebied gevestigd schijnt te hebben. Beider roepen klonken identiek. Doordat deze twee vogels toen ook nog eens vlak bij elkaar vlogen, was bovendien heel goed te zien dat ze ook wat postuur en vliegbeeld betreft heel veel op elkaar lijken.

Verschillen op een rijtje

Hét kenmerk bij uitstek om Ruigpootbuizerd van Buizerd te onderscheiden is natuurlijk dat Ruigpootbuizerd bevederde loopbenen heeft en Buizerd kale. Om dit in het veld te kunnen waarnemen moet men de vogel echter wel van dichtbij en in een gunstige houding kunnen bekijken en die kans krijgt men helaas maar zelden.

Aangezien zowel Buizerd als Ruigpootbuizerd een grote variatie in verenkleed vertonen en vooral de lichtere vormen van Buizerd qua tekening verwarrend veel op andere roofvogels kunnen lijken, is het gevaarlijk om slechts op het verenkleed van de vogel af te gaan bij determinatie. Daarom benadruk ik hieronder de kenmerken waarin ze duidelijk wel verschillen.

Veldkenmerken

Ruigpootbuizerd is iets groter dan Buizerd, maar is opmerkelijk zwaarder gebouwd en heeft bovendien in verhouding tot zijn lengte wat langere vleugels en staart. Zijn vliegbeeld is daardoor ook minder compact dan dat van Buizerd. Tabel 1 geeft behalve maten in centimeters ook de verhoudingen ten opzichte van de totale lengte. Deze verhoudingen laten zien dat Ruigpootbuizerd heel anders is geproportioneerd dan Buizerd. Cramp zegt in dit verband dat het vliegbeeld van Ruigpootbuizerd wel enigszins doet denken aan dat van een kleine arend of een kiekendief.

Jonsson beweert dat Ruigpootbuizerd een kleinere snavel heeft dan Buizerd. De maten zoals Cramp die geeft, onderschrijven dit echter niet (zie tabel 2). Snavelgrootte lijkt dus geen bruikbaar kenmerk te zijn.

In glijvlucht houdt Ruigpootbuizerd de armvleugels enigszins opgeheven en alleen de handvleugels horizontaal, met gevolg dat zijn

lichaam ruim onder het vlak door zijn handvleugels hangt. Buizerd echter houdt in glijvlucht zijn vleugels over de hele lengte horizontaal gestrekt, waardoor het vlak door zijn handvleugels zijn romp snijdt (zie tekeningen). Cirkelend op de thermiek houden beide de hele vleugels geheven in een ondiepe V.

Gedrag

Ruigpootbuizerds zwerven buiten het broedseizoen gewoonlijk rond door hun overwinteringgebieden. Af en toe blijven ze wel eens een tijdje op dezelfde plaats rondhangen, vooral als het voedselaanbod er goed is, maar plaatstrouw zijn ze zeker niet. Hier overwinterende Buizerds daarentegen bezetten gewoonlijk wel eigen winterterritoria en keren daar ook ieder jaar trouw naar terug. Een Ruigpootbuizerd jaagt gewoonlijk vanuit de lucht en die zien we hier meestal, juist omdat hij geen vast winterterritorium bezet, tijdens de jacht rondcirkelend overtrekken. Een Buizerd zit liever vanaf een paaltje of vanuit een boom(pje) de grond af te speuren. Vanaf zo'n uitkijkpost vliegt hij dan in glijvlucht of met enkele vleugelslagen op zijn prooi af. Ruigpootbuizerd laat betrekkelijk zelden zijn roep horen en doorgaans slechts als hij in de buurt van zijn nest wordt verstoord. Zijn roep klinkt luider, lager van toon en langgerechter dan die van Buizerd. Buizerd is het hele jaar door veel luidruchtiger ook al omdat die, in tegenstelling tot Ruigpootbuizerd, ook 's winters een eigen territorium heeft te verdedigen.

Conclusie

Beide soorten buizerd die hier ter sprake zijn gekomen vertonen grote variatie in tekening. Vooral van Buizerd is bekend dat hij verward veel kan lijken op een reeks andere roofvogels, waaronder Ruigpootbuizerd. Daarom moet men om tot een zekere determinatie te komen vooral ook aandacht besteden aan andere dan strikt fysieke kenmerken, kenmerken waarin ze wel duidelijk verschillen.

De Buizerd in kwestie gedraagt zich allerminst als een Ruigpootbuizerd. Voor het derde jaar op rij komt hij in hetzelfde gebied overwinteren, hij zit graag vanuit boomtoppen en vanaf

paaltjes de grond af te speuren en werpt zich vervolgens in korte glijvlucht of na enkele vleugelslagen op zijn prooi. Hij glijdt met gestrekte vleugels en roept ook nog eens net zo als de Buizerd die er dichtbij in de buurt bivaakteert. Al met al kan ik geen andere conclusie trekken dan dat die 'Ruigpootbuizerd' die in het noordoostelijke deel van het recreatiegebied Kardingse overwintert in werkelijkheid 'weer zo'n merkwaardig exemplaar van een gewone Buizerd' is.

	Buizerd	Ruigpootbuizerd
Lichaamslengte	51-57 cm	50-60 cm
Spanwijdte cm	113-125 cm	120-150 cm
Spanw./L.lengte	2,19-2,22	2,40-2,50
Staartlengte (cm)	16-18 cm	18-23 cm
Staartl./L.lengte	0,31-0,32	0,36-0,38

Tabel 1 – Lichaamsmaten en -verhoudingen
Buizerd vs. Ruigpootbuizerd

	Buizerd	Ruigpootbuizerd
Juveniel, v	22,8 (20,7-25,3;n=37)	23,0 (21,5-24,2;n=15)
Juveniel, m	21,1 (18,0-23,5;n=32)	21,3 (20,3-23,5;n=17)
Adult, v	23,0 (19,3-24,9;n=31)	23,4 (21,9-24,8;n=9)
Adult, m	21,6 (20,0-23,6;n=41)	21,4 (19,9-23,0;n=15)

Tabel 2 – Snavellengtes Buizerd vs.
Ruigpootbuizerd (in mm): gemiddeld en – tussen
haakjes – range en aantal. (naar Cramp)

Literatuur:

Cramp, S et al The Complete Birds of the Western Palearctic, CD-ROM editie, Oxford 1998
Jonsson, L. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten, Baarn 1994

